

ter, ktorý uľahčí orientáciu pre tých, čo sa budú chcieť vrátiť a porovnať niektorých hrdinov knihy.

Je to vzrušujúce a zároveň zábavné čítanie, ktoré súdneho čitateľa nenechá na pochybách, že intelektuáli en masse nie sú nevinnou obeťou politických konštelácií, za akú sami seba pokladajú. Pre profesionálneho filozofa bude zaiste pozoruhodná Johnsonova interpretácia Marxovej zaručene „vedeckej“ metódy, ktorá doposiaľ v našom prostredí „uniká“ kritickej analýze.

Tatiana Sedová

PhDr. Tatiana Sedová, CSc.
Filozofický ústav SAV
Klemensova 19
813 64 Bratislava
SR

BYTIE, POZNANIE, KONANIE

SEIN, ERKENNEN, HANDELN-INTERKULTURELLE, ONTOLOGISCHE UND ETHISCHE PERSPEKTIVEN (Bytie, poznávanie, činnosťno-interkultúrne, ontologické a etické perspektívy). Herausgegeben von Heinrich Beck und Erwin Schadel, Band 7. Frankfurt am Main, Verlag Peter Lang 1994. Slávnostné vydanie pri príležitosti 65. narodenín profesora Heinricha Becka.

Bytie, poznanie a konanie je názov rozsiahlej práce (857 s.), ktorá vyšla pri príležitosti 65. narodenín Heinricha Becka vo vydavateľstve Petra Langa vo Frankfurtu nad Mohanom roku 1994.

Všetky tieto tri filozofické kategórie vytvárajú aj Beckove tri veľké tematické okruhy, okolo ktorých sa točí jeho filozofia a vytvára svoj vlastný osobitý status. Začína sa pri stretnutí s podstatným. Toto podstatné sa chápe ako kritický a konštruktívny stret s dôležitými problémami súčasnosti.

Celé filozofické myslenie sa odvíja v špirále – začína reflektovaným ukotvením v podstatnom, v rámci ktorého sa sústreďuje na kritické a konštruktívne stretnutie s akútnymi súčasnými problémami, v rámci ktorých chápe Beck krízové momenty ako začiatky, ku ktorým sa treba neustále vracat'. Pri týchto návratoch je zrejmé, že ide o upevnenie zmyslu bytia.

Bytie sa v tomto prípade nechápe ako jednoznačne aktívne, ale ako dodatočne otvorené. Takáto ontológia je možná, ak jednotliví reprezentanti reflektujú vlastné životné danosti.

Tomu zodpovedajúca metodika interkulturálnej ontológie sa rozvíja v sekcii interkulturálny horizont v rôznych tematických oblastiach. V jednotlivých ukážkach sa prezentujú východiskové pozície prostredníctvom vzájomného interkulturálneho porovnávania, takže možno vytvoriť syntézu celkového chápania prostredníctvom formálne chápanej intencie a materiálneho kultúrneho vystihnútia.

Zdroj a ťažisko Beckovej filozofie je postavené, takisto, ako je to zrejmé z kultúrno-historických úsilí, na práci triadicko–analogického uchopenia zmyslu. Preto sa aj medzititul tohto mimoriadneho vydania nazýva *Analógia a ontotriadika*, ktorá sa skladá z dvoch častí. Prvá časť prináša pojednania systematickej povahy, ktoré sú postavené na podstatných reflexiách zameraných až na uchopenie kozmickej interpersonálnej a kultúrnej skutočnosti. Ich uchopenie súvisí s teologickými hraničnými otázkami.

Druhá časť sa priebežne prezentuje historicky orientovanými skúmaniami o prejavoch triadickej filozofie v priebehu antiky až po dnešok.

Ako v prípade filozofického uvažovania Heinricha Becka, aj v prípade tohto mimoriadneho vydania nejde len o bytie a poznanie, ale o niečo viac, presnejšie, prenikajúce poznanie bytia sa necháva poznať v činnosti, ktorá uskutočňuje stále hlbšiu aktualizáciu bytia. Stále sa vyvíjajúce uskutočnenie zmyslu bytia však stavia na predpoklade, že súčasnú situáciu možno interpretovať aj z hľadiska ideovodejinných koreňov, ktoré sú v pozadí sprevádzané eticky relevantnými impulzami. Ide vlastne o vytvorenie hermeneutickej špirály, ktorá sa odvíja od kultúrnej determinovaného konkrétneho bytia cez jeho reflektované poznanie konania vzťahujúceho sa k bytiu, aby sa potom nakoniec dostala k prehĺbenému bytiu.

V prvej časti knihy sa v rámci interkulturálneho horizontu hovorí o aktuálnych koncepciách zameraných na filozofickú orientáciu.

Ide o také témy ako napr. *Pojednania o interkulturálnom ume* (autorom je Ram A. Mall, Kolín, Brémy), *Interkulturalita bez relativity* (Fritz Wallner, Viedeň), *Koncept života ako univerzálny celok* (M. B. Ramose, Leuven-Harare, Zimbabwe), *Jednota v tradičnej africkej spoločnosti a status jednotlivca* (Joseph M. Nyiasani, Nairobi, Keňa), *Pochopenie prírody a praxe u Mao ce tunga na pozadí staročínskej filozofie* (Jai-Huyck Yang, Soul, Južná Kórea), *Ázijské stanovisko: filipínsky národný duch* (Emerita S. Quito, Manila, Filipíny), *Jednota poznania, pociťovania a chcenia v jávskej skúsenosti so skutočnosťou* (Franz Magnis-Suseno, Dakarta, Indonézia).

V druhej časti knihy sa zaoberá priamo ontotriadikou, systematickými a historickými výkladmi. Ide o tieto témy *Analogické poznanie bytia* (Hugo Ochoa, Valparaiso, Chile), *Farebný zväzok bytia, triadika vývinu vedomia – základy transformatívnej filozofie* (Jurgen Kuhlmann – Norimberg), *Triadika ako tvarový vzťah – vývinová dynamika inter, intra a transpersonálnej vzťahovej dimenzie* (Lotte Hartmann-Kotteck, Kasel), *Manželstvo ako osobnostná jednota – antropologické a triadické teoretické reflexie výpovede o viere* (Bernard Jochen Hilberath, Tubingen), *Veta ako jednota subjektu a predikátu – ďalšie uvádzanie učenia o pravde Carla Friedricha von Weizsäcker a ako odozva učenia o byti*

Tomáša Akvinského (William J.Hoye, Munster), *Bytie – vedenie – láska – ontologické vysvetlenia k augustiniánskej koncepcii ľudského duchovného zvnútorňovania* (Maria Josefina Santucho, Tucumán, Argentína), *Poznámky k teológii antitrinitárov v anglickom rannom osvietenstve* (Ignacio Escribano Alberca, Bamberg, Mnichov), *Hegelova rekonceptualizácia trojice, ďalšie reflexie* (Dale M. Schlitt, Ottawa), *Tri povahy boha – Whiteheadov príspevok k trojičnej teológii* (Elmar Klinger, Wurzburg), *Nový pohľad na doktrínu trojice* (Joseph A. Bracken, Cincinnati, Ohio).

Tretia časť sa nazýva *Etické a ideovodejinné perspektívy*. Príspevky variujú okolo takých tém ako napr. *Jednota prírody a slobody – poznámky k problému estetickéj sily úsudku* (Gunther Poltner), *Jednota ako ex-in-zistencia* (Ignace Verhack, Lovaň, Belgicko), *Kríza stredného veku ako druhé obrátenie – od subjektívnej k objektívnej slobode v životnom rytme in–ekzistencie* (Elmar Salmann, Rím), *Podstata zla – osobnostná úvaha* (Rudolf Grass, Bamberg), *Filozofická skepsa alebo posledný základ filozofie* (Albert Mues, Bamberg, Mnichov), *Technogeneológia (nová súkromná veda o prvotnom poznaní škôd zapríčinených technikou)* (Guillermo M. Eguiazu, Rosario-Argentína), *Svetové stávanie sa a božské bytie – k tragickému životnému pocitu konajúceho človeka v antickej tragédii* (Nikolitsa Georgopoulou– Nikolakakou, Atény), *Bytie a poznanie v myslení Kuzánskeho* (Jozef Stallmach, Mohuč), *Um a rozum – pozitívny obrat v 18. storočí a jeho význam pre súčasnosť* (Wolfgang Welsh, Bamberg), *Božská transcendencia – ku Kierkegaardovmu pojmu opakovania* (Helmuth Vetter, Viedeň), *Vzťah medzi poznaním a vierou u Heinricha Becka a v New Age* (Blaženka Despot, Záhreb), *Aktívny pokoj ako cieľ – sprostredkovanie vďaka* (Heinrich Beck, Bamberg).

Aktívny pokoj nie je náhodne vybraný titul, ktorý si zvolil za názov svojho článku Heinrich Beck. Samotný titul vyjadruje aj istý špecifický filozofický koncept, ktorý v istom zmysle finálne charakterizuje nielen pôvodný zámer tohto medzinárodného projektu, ale aj jeho celkové vyústenie. *Aktívny pokoj* ako vyjadrenie istého cieľa reprezentuje istú zrelosť a vyspelosť, s ktorými je spojená najmä duchovná zrelosť, a tá ho významne oddeľuje od bežne chápaného pokoja. Ide o aktivitu bdelého a spoľahlivého čakania (s. 820). Samotné bytie je schopné dosiahnuť obidve polohy, na jednej strane bdelé a spoľahlivé čakanie a na strane druhej pasívnu polohu. Z opakovania istých aktov v priebehu rôznych podmienok a podnetov v priebehu dňa môže dôjsť k vytvoreniu uvedomelého a rozhodného bytia, ktoré sa rozvinie ako trvajúci zvyk a v rámci ktorého sa aktívny pokoj zmení na pokojnú aktivitu, t.j. na nadbytok nových zodpovedajúcich aktov v stále hlbšej a práve preto obklopujúcej a pôsobiacej pokojnosti. Skúsenosť potvrdzuje: čím netrepezlivejšie a nástojčivejšie je úsilie, tým plytkejšia a neistejšia je udalosť, o čo väčší je odstup a pokojnosť, o to väčšie a hlbšie je pôsobenie. Takže zrejmy záver je: rozvinutie skutočnosti nastáva z pokojnej aktivity v závislosti od aktívnej pokojnosti, ktorá sa len jej prostredníctvom vytvára a pôsobí.

Práve táto dvojakosť ľudských dispozícií bytia, ktorá je postavená na aktivite smerujúcej k pokoji, sa zdá byť podstatná z hľadiska rozdielu medzi európskou a afroázijskou kultúrou. A práve stret a vzťahy medzi obidvoma typmi kultúr môžu z hľadiska chápanej aktivity bytia západu zdôrazňujúcej úsilie dosiahnuť hlbšiu ľudskosť a naopak, východné

bytie, postavené na intuícii, emóciách a harmónii, sa môže obohatiť o aktívny pokoj západnej kultúry.

Preto sa práve aktívny pokoj chápe ako cieľ, v rámci ktorého sa realizuje aktivita. Jednu časť tohto stanoviska zachytáva východná múdrosť: cesta znamená už cieľ. Beck však dopĺňa, ak však pripustíme, že cieľ je samotná cesta, nemusíme sa vôbec pustiť na cestu, a dopĺňa toto chápanie o západné chápanie. Ak by bol cieľ zahrnutý v rámci tejto cesty, človek by vôbec nepotreboval cestu aktívne prejsť. Je nevyhnutné zvoliť integráciu obidvoch týchto prístupov: každý krok na ceste participuje na ciele, cieľ je čiastočne imanentný, čiastočne však transcendentný. Človek je vždy čiastočne pri ciele, cieľ znamená pokoj a mier, avšak človek ho dosahuje len čiastočne, čo takisto motivuje k napätiu a vzájomnej výmene názorov. Zo spojenia oboch týchto aspektov možno očakávať odvahu a silu, ktorá je v bytí "aktívnej pokojnosti" citeľná a zrejmä.

A vlastne celá kniha sa ukončuje veľmi osobným vyznaním H. Becka ako osoby najpovolanejšej, ktorej autorita a charizma sa prelína celkom zreteľne celým dielom. A práve z tohto hľadiska sa prehĺbuje podľa mňa (H. Becka – J.G.) filozofické premýšľanie o danostiach smerom k pozvaniu, k osobnému premýšľaniu o danom dobre. A práve toto aktívne chovanie, ktoré ma sprevádza na mojej ceste, by som rád spravil ešte uvedomejším (v prvom rade pre seba samotného).

Kniha sa končí kompletnou bibliografiou a curriculum vitae H. Becka, ktoré je nerozlučne spojené s jeho rozsiahlou pedagogickou činnosťou a radom profesúr na popredných európskych univerzitách (profesor na fakulte pedagogiky, filozofie, psychológie na univerzite Ota-Friedricha v Bambergu, profesor na pápežskom filozofickom inštitúte teologickej fakulty Paris-Lodron univerzity v Salzburgu a profesor na univerzite Compiutense v Madride, čestný profesor na univerzite Salvador v Buenos Aires, hosťujúci profesor univerzity J. F. Kennedyho, profesor na Katolíckej univerzite v Salta, Argentína). Prezentácia myšlienkového odkazu H. Becka a zároveň jeho mimoriadnych aktivít pri poznávaní neeurópskych kultúr so špecifickým filozofickým akcentom je jedným zo spôsobov, ako upozorniť na činnosť tohto teologizujúceho filozofa, ktorý je aj podporovateľom aktivít vo filozofickom myslení na Slovensku a ktoré z diaľky pozoruje a konfrontuje.

Jana Gašpariková

PhDr. Jana Gašpariková, CSc.
Prognostický ústav SAV
Šancová 56
811 05 Bratislava
SR